

JONAS JONASSON

SLADKÁ POMSTA

Sladká pomsta

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.albatrosmedia.cz

panteon

Jonas Jonasson

Sladká pomsta

Copyright © Albatros Media a. s., 2020

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

Jonas Jonasson
Sladká pomsta

Přeložila Hana Švolbová

panteon

V obrazové příloze jsou otištěna tato díla:

Irma Stern (1894–1966)

The Eternal Child (1916), olej na desce, 737 × 432 mm,

sbírka: Rupert Art Foundation, Rupert Museum, Stellenbosch, South Africa

Irma Stern (1894–1966)

Fruit Carriers (1927), olej na plátně, 885 × 800 mm,

sbírka: Rupert Art Foundation, Rupert Museum, Stellenbosch, South Africa

Irma Stern (1894–1966)

Still life (1942), olej na plátně, 850 × 850 mm,

sbírka: Rupert Art Foundation, Rupert Museum, Stellenbosch, South Africa

Copyright © 2020 by Jonas Jonasson

First published by Piratförlaget, Sweden

Published by arrangement with Partners in Stories, Sweden

Cover and Illustration © 2020 by Eric Thunfors a DTP studio

Translation © Hana Švolbová 2020

ISBN tištěné verze 978-80-87697-63-4

ISBN e-knihy 978-80-876-9764-1 (1. zveřejnění, 2020) (ePDF)

ISBN e-knihy 978-80-876-9765-8 (1. zveřejnění, 2020) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-876-9766-5 (1. zveřejnění, 2020) (mobi)

Vlastenectví je ctností krutých.

Oscar Wilde

Vyříd' Oscarovi, že by neměl tolik přemýšlet.

Teta Klára

Prolog

V Rakousku-Uhersku kdysi žil jeden průměrně úspěšný umělec. Jmenoval se Adolf a ve světě se měl proslavit něčím jiným.

Mladý Adolf se domníval, že správné umění zobrazuje skutečnost takovou, jaká je, jak ji vnímá náš zrak. Něco jako fotografie, jen barevná. „Co je pravdivé, je krásné,“ tvrdil a citoval tím jistého Francouze, o němž jinak nechtěl nic vědět.

Daleko později, když už Adolf nebyl tak mladý, se ve jménu správného obrazu světa zasadil o pálení knih, uměleckých děl a dokonce i lidí. Nakonec to vedlo k dosud největší válce ve světových dějinách. Adolf prohrál a umřel.

A od té doby jeho obraz světa upadal v zapomnění.

1. část

Kapitola 1

Neměl nejmenší tušení, kdo byl Adolf, a nikdy neslyšel o Rakousku-Uhersku. Ani to nepotřeboval. Byl šamanem v odlehlé vesničce v africké savaně. V červené, železité půdě zanechal tak málo stop, že už si nikdo nepamatuje, jak se jmenoval.

V léčení se vyznal, avšak pověst o jeho schopnostech se z jeho údolí šířila stejně špatně, jako se zprávy o světovém dění dostávaly k němu. Žil skromně. Zemřel příliš brzy. Navzdory své šikovnosti nedokázal vyléčit sám sebe, když to nejvíc potřeboval. Truchlila po něm malá, leč věrná skupinka pacientů.

Nejstarší syn byl vlastně ještě příliš mladý, aby otcovo řemeslo převzal, ale tak se to dělalo, co svět světem stojí, a tak to mělo zůstat.

Nástupce měl ještě bezvýznamnější pověst než jeho otec, bylo mu teprve dvacet let. Sice podědil otcovy schopnosti, ale ani špetku jeho dobrosrdečnosti. Spokojit se s málem po zbytek života nebylo nic pro něj.

Proměna v něco jiného začala tím, že si mladý postavil novou chýši pro příjem pacientů, s oddělenou čekárnou. Dále pokračovala tak, že si oblékl bílý plášť místo tradičního oděvu *šuka*, a završena byla změnou jména i titulu. Syn šamana, jehož jméno si už nikdo nepamatoval, si začal říkat doktor Ole Mbatian podle mytického jména největšího

Masaje všech dob, vůdce a vizionáře. Originál byl už dlouho po smrti a z onoho světa neprotestoval.

Se vším starým se poroučel i otcův ceník za ošetření. Syn si sepsal vlastní, který byl hoden velkého válečníka. Už nestačilo zaplatit pytlíkem čajových lístků nebo kouskem sušeného masa, to by si pan doktor čas neudělal. Léčení jednodušších neduhů teď stálo slepici, komplikovanější vyšly na kozu. U skutečně těžkých případů požadoval doktor krávu. Pokud ovšem nebyly až příliš těžké, dalo by se říct. Ten, kdo umřel, si to mohl dovolit zadarmo.

Čas plynul. Léčitel v okolních vesnicích své ošetrovny zavřeli, převálcování konkurencí, jelikož se pořád jmenovali tak, jak se jmenovali odjakživa, a trvali na tom, že skutečný Masaj se neobléká do bílého. Pověst doktora Oleho Mbatiana rostla s tím, jak se prodlužoval seznam jeho pacientů. Ohrada s kozami a krávami se musela neustále rozšiřovat. Klientela, na které mohl Ole zkoušet své lektvary, byla tak široká, že se přece jen dopracoval ke schopnostem, jaké se mu přisuzovaly.

Narození prvního syna oslavil léčitel s ukradeným jménem už jako bohatý muž. Klouček přežil kritické období raného dětství a podle tradice byl zasvěcen do rodového povolání. Ole druhý strávil po boku svého otce mnoho let, než se pan doktor odporoučel. Když pak ten den neodvratně nastal, ponechal si otcovo ukradené jméno, škrtl však doktorský titul a spálil bílý plášť, protože pacienti přicházející ze široka daleka tvrdili, že doktoři, na rozdíl od šamanů, používají kouzla a čary. A takového léčitele, o kterém se začalo povídat, že je čaroděj, nečekalo mnoho dalších dní v jeho povolání, neškuli v životě.

Po doktoru Olem Mbatianovi tedy následoval Ole Mbatian starší. Jeho prvorozený syn, který dospěl a převzal místo svého otce a děda, pak byl Ole Mbatian mladší.

A právě u něj tento příběh začíná.

Kapitola 2

Ole Mbatian mladší tedy zdědil jméno, majetek, pověst a talent po otci a dědovi. V jiné části světa se tomu říká narodit se do správné rodiny.

Zaučoval se postupně, musel projít i válečným výcvikem jako jeho vrstevníci. Proto nebyl jen léčitel, ale i hluboce respektovaný masajský válečník. Nikdo toho nevěděl víc o léčivé síle bylinek a kořínků a jen hrstka dalších se s Olem mohla měřit, když došlo na oštěp, vrhací kyj a nůž.

Jeho medicínskou specialitou bylo ošetření proti vyššímu počtu dětí, než by si rodina přála. Nešťastné ženy za ním putovaly od Migori na západě po Maji Moto na východě, několik dní chůze. Aby zvládl odbavit všechny, vyžadoval na každou žadatelku minimálně pět již porozených dětí, z nichž aspoň dvě měli být chlapci. Šaman nikdy neprozrazoval své receptury; v kálné tekutině, kterou měla žena popíjet při každé ovulaci, se ale jako účinná ingredience dala poznat hořká okurka. Jedinec s citlivými chuťovými pohárky vytušil i příměs kořene indické bavlny.

Ole Mbatian mladší byl bohatší než kdo jiný, včetně náčelníka Oleméliho Cestovatele. Kromě všech krav vlastnil tři chýše a dvě manželky. Náčelník to měl naopak, dvě chýše a tři manželky. Ole vůbec nechápal, jak mu to může fungovat.

Šaman mimochodem nikdy náčelníka neměl rád. Byli stejně staří a už jako malí kluci věděli, jaké role jednou převzmou.

„Můj táta rozhoduje o tvém tátovi,“ posmíval se třeba Oleméli.

V tom měl pravdu, jenže Ole junior v diskusi s ním nerad prohrával. Řešením bylo rozbít budoucímu náčelníkovi pusy vrhacím kyjem, takže Ole Mbatian starší neměl jinou možnost než dát synovi výprask, ale zároveň chlapci šeptal do ucha slova chvály.

V té době vládl v údolí Kakeňa Sličný. Tajně ho trápilo vědomí, že přívlastek v náčelnickém jménu není jen pravdivý, ale je to také to jediné, co mu kdo může závidět. Nemění starosti si dělal kvůli tomu, že syn, který měl jednoho dne nastoupit na jeho místo, nejspíš podědil otcovy nedostatky, avšak ne jeho nápadnou krásu. Vzhledu mladého Oleméliho navíc nepřispěla ani skutečnost, že mu šamanův kluk vyrazil dva přední zuby.

Kakeňa Sličný se neuvěřitelně těžko rozhodoval. Dokonce nechával rozhodovat své ženy, jenže měl naneštěstí sudý počet manželek. Po každé, když se v něčem neshodly (jinými slovy prakticky pořád), zbyl mu jen jeho rozhodující hlas a on netušil, co si s ním počít.

Na sklonku života a s podporou celé rodiny se Kakeňovi přece jen podařilo něco, na co mohl být pyšný. Nejstarší syn měl vyrazit na cesty, dál, než se kdo kdy dostal. Pak se z něj stane cestovatel a domů se vrátí plný dojmů z okolního světa. Toho dne, kdy bude muset převzít roli svého otce, mu nabytá moudrost poslouží. Oleméli nikdy nebude tak krásný jako jeho otec, ale mohl by z něj být rozhodný náčelník hledící do budoucnosti.

Tak zněl plán.

Jenže věci nejdou vždycky tak, jak si člověk naplánuje. Oleméliho první a poslední daleká cesta vedla na otcův příkaz do Loiyangalani. Nejen proto, že leželo dál, než je vůbec možné, ale také se povídalo, že tam na severu přišli na nový způsob, jak filtrovat mořskou vodu. Rozehřátý písek a byliny bohaté na vitamín C v kombinaci s kořeny lékninů byly dávno známé metody. Avšak v Loiyangalani zjevně objevili něco jednoduššího a efektivnějšího.

„Vyprav se tam, synu,“ pravil Kakeňa Sličný. „Nauč se všemu novému, s čím se cestou setkáš. Potom se vrať domů a buď připraven. Cítím, že už mi nezbývá mnoho času.“

„Ale tati,“ namítl Oleméli.

A dál nevěděl, co říct. Zřídka dokázal najít správná slova. Nebo správnou myšlenku.

Cesta trvala půl věčnosti. Nebo celý týden. A na místě Oleméli zjistil, že v Loiyangalani jsou napřed v mnoha věcech. Jednou z nich bylo čištění vody. Také tu však zavedli něco, čemu říkali elektřina, a starosta měl na psaní dopisů místo tužky nebo křídly stroj.

Oleméli vlastně jen toužil po návratu domů, nicméně otcova slova v něm rezonovala. Proto důkladně prozkoumal obojí, však šlo o to nejmenší, co otci dlužil. Naneštěstí elektřinu ozkoušel tak špatně, že dostal ránu a na několik minut omdlel.

Když se probral, dopřál si delší chvíli, než přišla řada na psací stroj. Ani tam to neproběhlo o moc líp, protože uvízl levým ukazovákem mezi d a r, což ho natolik vyděsilo, že ruku vyškubl s takovou silou, až si prst na dvou místech roztrhl.

Tak to by stačilo. Oleméli nařídil svým asistentům, aby mu sbalili na náročnou cestu domů. Už věděl, co tátovi Kakeňovi vypoví. Dost na tom, že tě elektřina kopne jenom proto, že strčíš hřebík do díry ve zdi. Ale stroj na psaní je vyloženě životu nebezpečný.

Kakeňa Sličný se ve svých proroctvích obvykle mýlil. Avšak podezření na to, že mu z života moc nezbyvá, se ukázalo jako pravdivé. Náčelníkem se vyděšeně stal jeho částečně bezzubý syn.

Nový náčelník Oleméli vydal tři nařízení už první den po otcově pohřbu.

Za prvé: v údolí, kterému Oleméli vládne, se nesmí nikdy zavést to, co je nazýváno elektřinou.

Za druhé: přes hranice se nesmí dostat stroje na psaní, a zároveň za třetí:

Vesnice investuje do zcela nového systému čištění vody.

A tak se stalo, že Oleméli téměř čtyřicet let vládl jedinému údolí v oblasti Masai Mara, v němž se nevyskytoval elektrický proud, psací stroje a následně ani počítače. Bylo to území, kde nebydlel ani jediný ze všech šesti miliard uživatelů mobilních telefonů na světě.

Říkal si Oleméli Cestovatel. Byl stejně neoblíbený jako kdysi jeho otec. Za zády se mu říkalo mnoha méně lichotivými přívzvisky. Favoritem Oleho Mbatiana mladšího byl „náčelník Bezzubka“.

Neoblíbený náčelník a uznávaný, šikovný šaman tedy byli stejně staří. Nicméně netáhli za jeden provaz. Ale protože se jednalo o dva nejdůležitější muže ve vesnici, už nešlo, aby se hádali tak jako v dětství. Ole Mbatian se smířil s tím, že největší zpátečník ze všech je zároveň ten, kdo rozhoduje. Na oplátku dělal Oleméli Cestovatel, že neslyší, když léčitel zdůrazňoval, kdo z nich má v puse víc zubů.

Náčelník představoval pro Oleho Mbatiana trvalý, avšak snesitelný problém. Jedinou skutečnou starost mu v životě dělalo něco jiného: a sice že měl čtyři děti se svou první a čtyři děti s druhou ženou – osm dcer, ale žádného syna. Už po čtvrté holce začal experimentovat s bylinkami a kořínky, aby bylo další dítě kluk. Toto lékařské sousto na něj však bylo příliš velké. Přišly další dívky, a pak už nepřišlo nic. Ženy přestaly rodit, ačkoli ve směsích, které na ně Ole Mbatian zkoušel, nefigurovala ani hořká okurka, ani indická bavlna.

Po pěti generacích šamanů bude další muž v řadě někdo jiný než Mbatian, nebo jak se předtím jmenovali. Šamanky v masajském světě neexistují. Už jen to slovo zní divně.

Dlouho se Ole utěšoval tím, že ani bezzubý náčelník si v produkci dětí nevede lépe. Ve chvíli, kdy se Olemu narodila osmá dcera, jich Oleméli měl šest.

Jenže tu byla ještě ta jedna žena navíc, po které mohl náčelník sáhnout. Než nejmladší manželka příliš zestárla, porodila přece jen svému manželovi a náčelníkovi syna a dědice. To byla ve vesnici sláva! Hrdý otec oznámil, že budou slavit celou noc. A tak se také stalo. Všichni drželi krok až do svítání, kromě šamana, kterého bolela hlava a šel si lehnout brzy.

Od té doby uplynulo už spoustu let. Podstatně víc, než by Ole věřil, že mu zbývá. Zatím však nebyl připravený předstoupit před Velkého boha. Ještě nevykonal všechno. Pořádně ani nevěděl, kolik mu je let. Všiml si, že s lukem a šípy už nemíří tak přesně, oštěpem, vrhacím kyjem a nožem už netrefoval pokaždé úplně bezchybně. I když kyjem možná ano, když se nad tím zamyslel. Přece jen byl úřadujícím mistrem vesnice.

Ani s mrštností na tom nebyl nijak špatně. Pohyboval se stále lehce a samozřejmě jako odjakživa. Ačkoli už ne s takovou chutí. Začínal být pohodlný. Bolely ho zuby. A bral na to léky. Zrak neměl tak ostrý jako

v mládí, ale to nepovažoval za problém. Ole už všechno, co za to stálo, viděl a dostal se všude, kam potřeboval.

Prostě a jednoduše se objevily náznaky toho, že se jistý věk přehoupl do jiného. Nebo měl Ole Mbatian depku. Kdykoli na něj dolehl smutek po synovi, který se mu nenarodil, naordinoval si směs třezalky a kořenu růže naložené ve slunečnicovém oleji. Většinou to zabralo.

Popřípadě si dopřál delší procházku po savaně. Vyrážel ven brzy ráno v neustálé honbě za novými kořínky a bylinkami do své lékárničky. Pracoval, dokud slunce nezačalo příliš pálit. Ven se vypravoval ještě za tmy. A dával si pozor na zvuky téměř neslyšných lvů na lovu.

Mimochodem, nezkrátil se mu krok? Kdysi se Ole vydával až do Nanyki. Dlouhou cestou k úpatí Kilimandžára a dál do kopce. Teď mu připadalo, že už i sousední vesnice leží příliš daleko. Nic nenasvědčovalo tomu, že Ole Mbatian mladší jednoho dne v nepřilíš vzdálené budoucnosti způsobí pořádný zmatek ve Stockholmu, Evropě a ve světě. Masaj, který se tak dobře vyznal v tom, jak využívat léčivých sil savany, nevěděl nic ani o švédském hlavním městě, ani o kontinentu, ke kterému patří. A o světě nevěděl víc, než že jej kdysi stvořil Enkai, Nejvyšší bůh, který žije v hoře Kirinyaga. Ole Mbatian se označoval za křesťana, avšak existují pravdy, se kterými ani Bible nic nenadělá. K nim patřila pověst o stvoření.

„No dobrá,“ řekl si.

Občas to tak dělal. Znamenalo to, že musí ještě chvíli vytrvat. S dobrou náladou, vzhledem ke všem okolnostem.

Kapitola 3

Téměř deset tisíc kilometrů severně od masajské říše, na předměstí švédského hlavního města Stockholmu, předal Lasse klíče kupci svého celoživotního díla. Byl čas odejít do důchodu.

Pro bývalého majitele stánku s párky nešlo o nic velkého. Člověk se narodí, zařídí si živobytí, stáhne se, umře a pochovají ho. Nic víc.

O to větší – a především horší – byla tato záležitost pro jednoho z jeho stálých zákazníků. Představte si, že Lasse prodal svůj stánek Arabovi. Někomu, kdo neví, co je västervikská hořčice. Nebo že párek má ležet *na* kaši. A navíc do jídelního lístku přidal kebab.

Něco takového by poznamenalo každého. Když se to stalo, nebylo Viktorovi víc než patnáct. Zevlovat s mopedem před stánkem už nebylo jako dřív.

Kamarádi se začali setkávat v nové pizzerii na protější straně náměstí, tu ale vedl další Arab.

S těmi Araby nebylo něco v pořádku. A s Íránci. A Iráčany. Jugoslávci. Nikdo z nich nevěděl, co je västervikská hořčice. Divně se oblékali. Divně mluvili. Copak se nemůžou naučit pořádně švédsky?

To za prvé. A za druhé šlo o to, že jeho kamarádi to viděli jinak. Oni nevyměnili stánek s párky za pizzerii proto, že se z párku stal kebab, ale kvůli tomu, že uvnitř bylo daleko tepleji. Když se jim Viktor

snažil vysvětlit, že se Švédsko mění, vysmáli se mu. Sem tam nějaký Jugoslávec nebo Íránec to tu přece aspoň oživí, ne?

Viktor zůstal se svými úvahami sám. Když šli ostatní na diskotéku, seděl doma u sebe v pokoji. Když hráli o víkendů fotbal, on šel do muzea. Tam nacházel útěchu v tom, co je opravdu švédské, jako například francouzské rokoko a neoklasicismus, který do Švédska dovezl Gustav III. z Itálie. Ale především národní romantismus: nebylo nic krásnějšího než Tanec letního slunovratu Anderse Zorna. Nic vážnějšího než pohřební průvod Karla XII. zachycený Gustafem Cederströmem.

Opak kebabu.

Studium na gymnáziu bylo utrpení. Kluci ve třídě ho měli za podivína, který se nappaměť učí seznam švédských panovníků od devátého století do současnosti. On sám byl toho názoru, že kluci nejsou zajímaví. A holky... no, ty byly vůbec mimo. Některé nosily kolem hlavy omotaný šátek, s těmi nechtěl mít nic společného. Ale i pravé Švédky... Těžko se s nimi mluvilo. O čem by se vlastně měli bavit? Jak se člověk může k někomu přiblížit, aniž by si ho pustil k tělu?

Vojenská služba přišla jako vysvobození. Dvanáct měsíců řádu a kázně ve službách vlasti. Ale dokonce ani švédská obrana nebyla ušetřena cizinců. Nebo žen.

Na prahu dospělosti zvažoval Viktor politickou kariéru. Předplácel si Tribunu lidu, noviny, které se ve všem podstatném držely stejných principů jako on sám. Šel na nějaké setkání s údajně stejně smýšlejícími lidmi, necítil se však příjemně. Chtěli dosáhnout změny násilím, ale pak se předpokládalo, že je člověk připravený se prát, což zase může bolet. Viktor byl s pojmem bolest podrobně obeznámen od okamžiku, kdy v otcově peněžence chyběly tři stovky. Táta neměl žádný důkaz, přesto patnáctiletému potomkovi pořádně naložil. Samotnou podstatou problému se posléze syn nechtěl zaobírat.

Strana, kterou Viktor zkoumal podrobněji, měla předsedu a místopředsedu, zatímco on sám stál na žebříčku úplně nejniž. V rámci skupiny se předpokládalo, že jedinci poslouchají a spolupracují. Nejen s ostatními muži, ale také se ženami. Jak ale spolupracovat s někým takovým? A poslouchat je?

Došel k závěru, že jestli se jeho příležitostným přátelům z hnutí odporu jejich revoluce nepovede, Švédsko bude ztraceno. Nebo pokud se do té věci nevloží on sám – bez rizika výprasku nebo aniž by se nechal

zatknout. Přestože bylo Švédsko ve všeobecném úpadku, pořád se tu dalo uspět, na rozdíl od strany, kde se musely brát *ohledy*. To bylo skoro to nejhorší slovo, jaké Viktor znal. Ohledy na předsedu strany, jeho zástupce, jeho ženu a její kočku. Chránit Švédsko před parazity se musí rozhodností, nikoli braním ohledů.

Osamělý, zhruba dvacetiletý muž nikomu nic nedlužil. Chtěl se dostat na vrchol, kde by mohl nechat rozkvést bezohlednost.

Ať to klidně trvá, když bude zapotřebí, a vůbec nebude vadit, když se to stane na úkor jiných. Také nehrálo roli, o jaký vrchol půjde, hlavně když bude dostatečně vysoko.

Výstup zahájil tím, že si opatřil místo v nejrenomovanější prodejní galerii umění ve Stockholmu. Ve správném umění se přece docela vyznal a během pohovoru se mu podařilo galeristovi Alderheimovi nalhat, jak pozitivně se staví k tomu odpornému modernismu. Pro jistotu si před pohovorem něco nastudoval a dokázal pronášet výroky jako:

„Není snadné sedět tu před největším obchodníkem s uměním ve městě a vyjádřit skutečnou funkci myšlenky.“

Tím narážel na zakladatele surrealismu, na nějž se zamýšlený zaměstnavatel naštěstí nezeptal, protože Viktor zapomněl jeho jméno. Pamatoval si jen, že to byl levicový básník a zakladatel antifašistické skupiny. Zkrátka a dobře idiot.

Nápad s obchodem s uměním nebyla náhoda. Viktor si to pořádně promyslel: Ten, kdo chce dosáhnout skutečné změny, musí mít *postavení*. Zmlátit buzička nebo k smrti vyděsit nějakého čmouda je záslužné, ale rozhodně se nedá říct, že by to vedlo k nějaké změně. Tedy k jiné než u daného buzička nebo čmouda.

Postavení si člověk zajistí tak, že se pohybuje ve správných kruzích. Viktor se tedy potřeboval dostat k penězům a k moci. Začínat v ekonomickém žebříčku úplně dole by nemělo cenu, stejně jako učinit totéž v politice.

Obchod s uměním byl dokonalým odrazovým můstkem, protože jestli něco spojovalo členy sociálně liberální mocenské elity, byla to opera, divadlo – a umění. Především ty modernistické mazanice, které prodával Alderheim. Když tam Viktor bude stát a navazovat kontakty s klienty, je jen otázkou času, než mu někdo nabídne něco lepšího.

Náplní samotné práce bylo převzít hlavní zodpovědnost za klientelu. Viktor si vyjednal právo titulovat se zástupce. Alderheim původně pomyslel na asistenta, ale byl to starý, unavený dědek a nechal se lehce přesvědčit. Nejdůležitějším úkolem zástupce bylo přimět zákazníka, aby se mu zalíbilo dílo tím, že si oblíbí jeho.

„Duši jsem vlastně Cézanne,“ dokázal tvrdit se samozřejmým, ale přesto plachým úsměvem. „Musím však přiznat, že mě přitahuje Matisse.“

A dodal omáčku jako:

„Pořád tenhle Matisse...“

Zbytek věty si ponechal pro sebe („... ať shoří v pekle“).

Klient si možná pomyslí, že se zástupce zasekl někde mezi impresionismem a expresionismem, zatímco on se ve skutečnosti pouze drží svého plánu.

Alderheim byl zástupcovým šarmem oslněn. Nováček mu připadal stále víc jako syn, kterého nikdy neměl.

Tehdy se Viktor ještě jmenoval průměrným příjmením Svensson. Navzdory tomu ho občas někdo z okruhu zákazníků pozval na vernisáž nebo jinou příležitost, stejně nepřijemnou jako důležitou. Dával si záležet, aby se nacházel tam, kde má a kdy má. Čekal na svůj čas a ostražitě sledoval každou možnost, jak se na cestě posunout vzhůru.

Dal si na to dva roky. Pokud do té doby neuspěje, bude muset změnit plány. Neuměl si představit, že by se všechno vyřešilo samo. A vida, budoucnost si ho našla právě tady, nemusel ji vyhledávat. Jmenovala se Jenny.

Žena patřila ke všemu, čím Viktor opovrhoval. Bylo to stvoření nepochopitelné, slabé a přecitlivělé. Přednosti, které ženy přece jen měly, využíval tak, že jednou týdně zašel za nějakou luxusní prostitutkou do lepšího stockholmského hotelu. Výhodou luxusu byla možnost platby na fakturu. A sex se přepisoval jako rám na obraz, olejové plátno nebo jiný příhodný artikl. Domníval se, že jinou radost opačné pohlaví neposkytuje. S jednou výjimkou...

Viktor si všiml, že dědek Alderheim už dávno dostal nápad týkající se jeho dcery. Když k nim Viktor přišel, právě se učila chodit. Byl o devatenáct let a devět měsíců starší, bude to chtít trpělivost. A aby mu dědek pořád fandil. Sám byl o pětadvacet let starší než jeho podezíravá

manželka. Ta jednou mohla být v celé akci překážkou, kdyby se ovšem sama během té doby neodklidila.

Jenny dospívala a nebyla ani za mák přitažlivá. Plížila se podél zdí. Nic z ní nevyzařovalo. Špatně se oblékala.

Ale byla Alderheimová. A jednoho dne bude dědit. Manželství s ní by mu poskytlo jak správné příjmení, tak posléze i celou galerii.

Jenže tu byla ta manželka. Viktor ji podezíral, že patří k levici, protože razila názor, že je jen na Jenny, do koho se zamiluje. A zpochybovala zástupcově citové zaujetí a loajalitu. Jelikož měla pravdu, bylo štěstí, že natáhla bačkory.

Trvalo to dva dny. Rakovina v celém těle. Neřekla ani slovo o tom, že ji něco bolí. Prostě v pondělí ráno nevstala z postele. Ve středu ji vynesli. Pohřbili ji o týden později.

Od chvíle, co manželka zemřela, sedával stárnoucí dědek celé dny doma v patře a stýskal si po časech, které skončily. Večer nechával Jenny zapálit oheň v krbu v knihovně s koženými křesly, oblíbenými uměleckými díly na zdech a velkým akváriem.

Tam zval budoucího zetě na koňak. Týdně občas padlo docela dost skleniček, ale nápoj byl lahodný a záměr dobrý. Přes den zahrnoval Viktor zákazníky stále většími výmysly a lichotkami, zatímco malé Jenny je věnoval s mírou.

Alderheimově dceři bylo dvanáct, čtrnáct, patnáct let. Nikdy si nestěžovala, s nikým se nejspíš nestýkala. Nové úkoly přijímala se stejným neutrálním výrazem jako vždy. Postupně se začala starat o úklid doma i v galerii. Viktor tím ušetřil za poloviční úvazek a mohl si koupit víc sexu, aniž se to projevilo na konečném zúčtování. Usadil ji také k nezajímavé archivaci ve sklepě, kde se beztak zdržovala nejčastěji. Ona jako archiv dokonce i voněla.

Když už bylo všechno jako zalité sluncem, udeřil z čistého nebe blesk v podobě jedné prostitutky z minulosti! Najednou stála v galerii s pubertákem po boku.

„Jmenuje se Kevin,“ oznámila.

„Cože?“ řekl Viktor.

Žena požádala Kevina, aby šel ven a počkal na chodníku. Když zmizel z doslechu, řekla:

„Je to tvůj syn.“

„Syn? Vždyt je černej, do háje.“

„Když se na mě pořádně podíváš, možná pochopíš, proč to dopadlo takhle špatně.“

Žena si nic nevyčítala. K její práci nepatřilo posuzování charakteru jednotlivých zákazníků, než se uzavřel obchod. Platilo pouze jediné pravidlo: kdo ji uhodil, měl vstup zakázán, ti, co ji nemlátili, byli vítáni, dokud platili faktury. Muž před ní patřil k té druhé skupině.

Viktor musel zavřít obchod a dostat z něj tu prolhanou ženskou a jejího kluka dřív, než z archivu přijde Jenny. Dědek seděl jako obvykle v sedmipokojovém bytě a nic neslyšel ani neviděl.

Čerstvý, krajně potenciální otec postrkoval matku a dítě před sebou do kavárny o několik bloků dál (hrůza, jak za těch pár let sešla). Zeptal se, co chce.

Chtěla to nejhorší ze všeho. Aby převzal svou otcovskou zodpovědnost. Během všech těch let se o Kevinově existenci ani nezmínila, ale těžký život se na ní podepsal a teď potřebuje pomoc. A kluk si navíc zaslouží otce.

Kéž by šlo o peníze.

„Jakou pomoc?“ zeptal se.

„Jsem nemocná.“

„Co prosím?“

Žena se odmlčela. Kevin měl v uších sluchátka, ale pro jistotu ho poslala ke stánku na protější straně ulice, aby si koupil bonbóny. A řekla:

„Umřu.“

„To my všichni.“

U stolu opět zavládlo ticho a pak žena pokračovala.

„Mám AIDS.“

Viktor převrhl židli.

„A kurva!“

Hodlal všechno popřít, ale té malomocné hrálo všechno do karet. A s ohledem na Viktorovy plány do života se objevila přesně ve chvíli, kdy neměla.

Nemohl ji jen tak odehnat. Dokud bude naživu, mohla by přijít do galerie na neohlášenou návštěvu, aby tam prskala krev nebo vykládala o otcovství kdekomu.

Tedy dokud bude naživu. Což naštěstí nejspíš nebude trvat dlouho.
Klíčové výrazy tudíž zněly *koupit si čas* a *minimalizace škod*.

V následujícím vyjednávání s umírající matkou Viktor slíbil, že převezme zodpovědnost za jejího kluka, než dosáhne plnoletosti, výměnou za to, že ona nikdy nepoužije slovo táta, když bude kluk v do-slechu. Nebo kdykoli jindy.

„Kluk?“ opáčila žena. „Má jméno. Kevin.“

„Nechytej mě za slovo.“

Kapitola 4

Zatímco byla Kevinova matka zaneprázdněná chřadnutím, vzal si Viktor týden dovolené. Stále křehčí dědek Alderheim musel zvednout zadek a poprvé za spoustu let být užitečný. Zástupce opatřil garsonku v jednom z nejdlejších ze všech jižních předměstí Stockholmu, ve které mohl svůj nenadálý problém ukrýt. Osmnáct metrů čtverečních, jedna postel, kuchyňský kout, dvě židle a stůl.

Posadil kluka na jednu židli, sám si sedl na druhou a sdělil mu, jaká budou platit pravidla.

Za prvé: Kevin nikdy ani nepomyslí na to, že by byl Viktor jeho otec. Byl tak laskavý, že za něj převzal zodpovědnost, protože jeho matka z nedostatku zodpovědnosti hodlá umřít. *Poručník* by byl správný titul, pokud mu to však přijde moc složité, postačí i šéf.

Chlapec přikývl, ač nikdy v životě šéfa neměl. A když jsme u toho, ani poručníka. A už vůbec žádného otce.

Za druhé: Kevin rozhodně nikdy nevyhledá Viktora ve městě. Bydlí tady v Bollmoře a každý den bude chodit do sousedního gymnázia a pak zase zpátky. Když udělá, co mu Viktor řekl, postará se šéf, aby bylo v mrazáku pořád dost pizzy.

Kevinu zajímalo, jak se daří mámě.

„Po tom je ti prd, poslouvej mě. Tohle je důležitý.“

Bezprostřední krize byla zažehnána. Když ta potížitka navíc o pár týdnů později zemřela, mohlo se všechno vrátit do normálu. Kevin se choval tak, jak měl, neměl problémy ve škole, nestěžoval si na jídlo. A především: nikdy nepřišel do galerie. Skoro jako by ani neexistoval, což by bylo nejlepší.

Jenny oslavila šestnácté a postupně i sedmnácté a osmnácté narozeniny, aniž Viktor dokázal najít jediný sexuální důvod, proč se jí doctnout. Ale to ani nebyl záměr. Měli se jen vzít.

Dědek byl dokonale dohazovač. Svou povolnou dceru zpracovával každý den. Někdy tak, že to Viktor zaslechl. Alderheim argumentoval tím, že si přeje, aby jeho celoživotní dílo žilo i po jeho smrti, že je Jenny příliš mladá a nezkušená, aby zvládla tíhu zodpovědnosti, a Viktor je zralý a zodpovědný muž. Je to prostě jistota. Myslí si Jenny, že by k němu mohla chovat nějaké city?

Co odpověděla, ale ve vedlejší místnosti neslyšel. Kdyby někdo chtěl najít něco tiššího než Jenny, musel by se podívat do dědkova akvária.

S tou holkou se to zařídí. Ale problém s levobočkem v Bollmoře byl jako trn v patě. Čas plynul a blížil se den, kdy měl Kevin oslavit osmnácté narozeniny. Až bude kluk plnoletý, Viktor už ho nebude moct kontrolovat. Pak by mohl začít dělat potíže. Viktor nevěřil ve vrozenou lidskou dobrotu, spoléhal se pouze sám na sebe. Nevěděl, jestli to bude trvat měsíc, půl roku nebo rok. Jisté bylo jen to, že jednoho dne si Kevin začne dělat nároky na jeho peníze. Nejprve stovka na bůhvíco, potom víc na kolo, pak ještě víc na auto, na studium v zahraničí, vlastní dům... Až se kluk naučí, že Viktor je jeho vlastní bankomat bez poplatků, nikdy to neskončí.

Do hajzlu.

Zástupce se potřeboval soustředit na okouzlování dědka, k tomu na oko flirtovat s Jenny a časem ji požádat o ruku a postarat se, aby ta husa řekla ano. I zakašlání Kevina z Bollmory by všechno zničilo. Viktor to věděl už dlouho a byla jen otázka času, kdy to pochopí i kluk.

Vražda nepřipadala v úvahu. Ale kdyby ten mladík zemřel i bez ní? To by bylo něco jiného. Háček byl v tom, že to osmnáctiletí kluci jen tak najednou nedělají. Kevin bude potřebovat pomoc.

Viktor se uchýlil ke vzpomínkám na hnutí odporu, s nímž měl co do činění před mnoha lety. Muselo se jim nechat, že bojovali dál. Pravidelně si šel někdo z nich sednout za ublížení na zdraví, výtržnictví, podněcování k nesnášenlivosti vůči skupinám obyvatel, ozbrojené vloupání a pár dalších přečinů. Mezitím pilovali svůj politický program. V mnoha směrech uvažovali naprosto správně. Až se probijí k moci, ze všeho nejdřív hodlali poslat zpátky všechny, kdo tu nemají co dělat. Íránce do Íránu, Iráčany do Iráku, Jugoslávce do... no, to bude složitější. Kevin ale rozhodně skončí v Africe.

To byla krásná myšlenka. Jenže nemohl čekat na revoluci hnutí odporu. Kolik je těch, kteří se do ní můžou pustit? Sto? Dvě stě? A z těch půlka sedí.

Ne, jako obvykle to bylo na něm.

Přemýšlel o té Africe.

Pak přemýšlel ještě trochu a z knihovny dědka Alderheima vytáhl starý, poctivý atlas.

Pomalu přejížděl prstem po africkém kontinentu, až se ukazovák zastavil skoro sám. A tak se Viktor rozhodl.

Kam jinam patří poklička než na hrnec?

Kapitola 5

„Nazdar, Kevine. Koukám, že došla pizza.“

„Čau, šéfe.“

Viktor potěšeně přikývl. Kluk znal pravidla a držel se jich. Slušný chlapec. Černý, ale slušný.

„Brzo ti bude osmnáct.“

„Vlastně dneska.“

„No vida. Tak mě napadlo, že bychom to příští týden oslavili výletem. Musí to být nuda, když se nikdy nedostaneš z Bollmory ven.“

Výlet by byl super. Přesto tu byl Kevin spokojený, připadalo mu to tady pěkně a šéf přece rozhodl, že do města nikdy vyrazit nesmí.

„Výborně, pochopil jsi to. Ale náhodou musím služebně do Nairobi. Nechceš jet se mnou? Můžeš se tam trochu porozhlídnout.“

„Do Nairobi?“ řekl chlapec.

„V Keni,“ dodal Viktor.

V ten okamžik Kevin poprvé pocítil, že mezi nimi něco je, skoro jako by šéf byl něco víc. Byl podrážděný, někdy vysloveně nepřijemný, ale v nitru? Vyrazí spolu na dlouhou cestu. Poznají společně svět. *Budou* spolu.

„Díky, tati...“ uklouzlo Kevinovi.

Ne že by věřil, že by to tak mohlo být, ale někdo takový mu v životě chyběl.

„Neříkej mi tati!“

Odklizení krabic od pizzy, které nejvíc překážely, a vyřízení pasu a letenek trvalo několik dní. Viktor objednal zpáteční letenku první třídou pro sebe a jednosměrnou turistickou pro Kevinu.

Potom namluvil Jenny a jejímu napůl senilnímu otci, že musí na otočku do Londýna, aby zpracoval potenciálního zákazníka.

„Za pár dní jsem zpátky,“ řekl. „Zatím se můžeš postarat o obchod.“

„Ale...“ namítla Jenny.

„Super. Pusu!“

Viktor nemohl vědět, která z černých zemí je ta Kevinova. Místo si vybral z jiného důvodu. Dostatečnou civilizaci, aby sám nedopadl špatně, takže Keňa, nikoli Somálsko. A dostatečnou divočinu, aby to kluk nezvládl, tedy žádný národní park s autobusovou zastávkou v pěší vzdálenosti. Zhruba to znamenalo pět set padesát kilometrů z Nairobi přímo do neznáma.

Cesta se od počátku nevyvíjela tak, jak Kevin doufal, třeba že někde pod Viktorovou tvrdou slupkou najde zlaté srdce. Měli smůlu a v letadle seděli každý na úplně jiném místě. Z toho, o čem mladík fantazíroval, sešlo: žádné povídání o životě a budoucnosti. Že se poznají. Že se naučí mít jeden druhého rádi.

Na letišti čekalo pronajaté auto. Viktor klukovi nabídl, aby se posadil dopředu. Jako rovnocenný partner. Tak možná teď?

Chlapec chtěl, aby jízda byla dlouhá, seděli přece vedle sebe.

„Kam jedeme, tati?“ zeptal se.

„Povídal jsem, abys mi neříkal tati.“

A tím rozhovor skončil.

Šéf zarytě mlčel a Range Rover řídil s pomocí navigace. Mířil přímo na západ.

Chlapec byl rovněž zticha, celé tři hodiny. Co taky říkat? Nakonec ho to přece jen přestalo bavit.

„To mi nemůžeš povědět, kam jedeme? Jsem zvědavěj.“

„No to je keců. Kochej se krajinou, sakra.“

Z dálnice A104 se stala silnice B3 a z ní C12. Cesty začaly ztrácet na šířce i na kvalitě. Za soumraku už místo po asfaltu jeli po kamení. Nějakou dobu se Viktor s chlapcem nacházeli v rozlehlé savaně. Na rovníku to jde od stmívání do naprosté tmy rychle. A právě když to kolem nich dočista zčernalo, Viktor zastavil.

„A jsme tu.“

„Kde tu?“

„Tam, kam patříš. Vystup si.“

Kevin to udělal, na rozdíl od Viktora, který zůstal sedět v autě s nastartovaným motorem. Nechal chlapce u akácie a popojel o kousek dál, kde se mohl otočit. Cestou zpět stáhl okýnko, aby se rozloučil.

„Nebud' naštvanej. Určitě ti tady bude dobře. Řekl bych, že to máš v krvi.“

„Ale tati...“, hlesl Kevin.

„To už kurva není možný“, prohlásil Viktor a odjel.

Kluk se vrátil do vlasti. O zbytek se postará příroda. Kdo by mohl Viktora vinit z toho, že to tak chodí?

Následujícího dne byl zpět v galerii. O cestovatelskou zkušenost bohatší. O problém chudší.

„Jak bylo v Londýně?“ zajímala se Jenny.

„Těplo“, odpověděl Viktor.

Bylo pětadvacátého února.

Úřady se zdráhaly prohlásit Kevina za mrtvého. Po policejním hlášení o zmizení požadovaly vyplnění formuláře 7695, „žádost o prohlášení nezvěstné osoby za mrtvou“. Potom o věci hodlají pět let přemýšlet. *Pět let!* Přitom lev nejspíš nepotřeboval víc než pět minut.

Všechno ostatní nicméně šlapalo. Věčně truchlící starouš Viktorovi přenechal veškerou činnost i dceru, a když se nejprve zhluboka nadechl a potom ji požádal o ruku, Jenny souhlasila. Ten nádech pramenil z averze, nikoli z obav o to, jak dívka odpoví. Nikdy neodporovala.

Viktor sdělil nastávajícímu tchánovi šťastnou novinu o svatbě zároveň s oznámením, že by chtěl přijmout dceřino a tchánovo příjmení, místo aby to bylo naopak.

„S ohledem na všechno, co jste pro mě udělal,“ řekl popravdě.

Tchán se rozplakal. Jen si pomyslete, že to s jeho milovanou dcerou dopadne tak dobře.

Všechny statky budou patřit Viktorovi. Zbývalo jen dostat to na papír.

Byl to boj, těch pár let, než dědek sám od sebe umřel. Pravidelně se u koňaku vracel k možnosti, že je na cestě vnouče. Viktor se šikovně vykrucoval. Aby nepropadl čistě tělesnému pokušení, zdvojnásobil týdenní návštěvy u luxusních prostitutek. S kondomem. Do cesty už mu nesmí vstoupit žádný další bastard, skutečný ani vymyšlený.

A pak přišel ten dosud nejlepší den Viktorova života. Dědek jim to navíc pověděl přímo o Štědrém večeru. Krásnější vánoční dárek nemohl Viktor dostat!

„Milovaná Jenny, drahý Viktor. Brzy se zase shledám s Hillevi.“

„Co to povídáš, tati?“ zeptala se vyděšená Jenny.

„Mám v celém těle rakovinu, přesně jako maminka.“

Haleluja, haleluja, chvála a sláva na věky věků, pomyslel si Viktor.

„To je hrozné,“ řekl.

Cesta byla volná. Ze dna na vrchol za dvacet let a jedenáct dní.

Viktor nechal tchánovu mrtvolu vychladnout, ale nic víc, a pustil se do poslední náležitosti. Založil novou akciovou společnost (Zvítězit, nebo zemřít: Nemovitosti a. s.), zajistil ji předmanželskou smlouvou a přiměl Jenny, aby mu darovala galerii, sedmipokojový byt i majetek – a pak dary prodal firmě za jednu korunu. Tato operace dala manželce formální právo na padesát öre v případě rozvodu. Zbytek připadne Viktorovi.

Všechno proběhlo jednoduše. Jenny jako vždy podepsala, co jí Viktor předložil. Výjimečně se na něco zeptala, ale nešlo o nic, co by nezvládl. Například chtěla vědět, proč by jejich předmanželská smlouva měla být vázána na nově založenou firmu. Viktor řekl, že ji nechce zatěžovat papírováním, když by teď měli mít děti a tak dále (vycházel z toho, že Jenny nechápe, že kvůli dětem se předpokládá sex).

Samozřejmě by jednou mohla dohodu napadnout u soudu a dosáhnout jistého úspěchu. Ale pouze čistě teoreticky. Viktor věděl, že to

v sobě prostě nemá. Za padesát öre navíc žádnou zásadní právní pomoc nesežene.

Musel myslet na hodně věcí, aby to klaplo. Po všech letech ve společensky nebezpečném obchodu s uměním měla jedna věc přednost před ostatními. Viktor zlevnil dvanáct modernistických děl a roztrhal a vyhodil třinácté, Ericha Heckela s cenovkou sto osmdesát tisíc korun. Respektive „Ericha Ekla“, jak mu Viktor říkal potají. Motivem byla polonahá žena s androgynními rysy v obličejí a zelenými rty. To androgynní stvoření bylo tak hrubou urážkou krásy, pořádku a pravidel, že tu mazaninu Viktor nehodlal ve společenském zájmu ani věnovat zadarmo.

Po úvodní umělecké čistce přepsal tajně Jenny trvalé bydliště do Bollmory. Nebyl si jistý, jestli je to nutné, ale v otravném právním státě je lepší dvakrát měřit.

Potom přišel *konečně* čas na rozvod.

„Chceš k večeři lososa, nebo kuře?“ zeptala se jednou Jenny.

„Kuře, díky,“ řekl Viktor. „A taky se chci rozvést.“

Trefil se tam, kam mířil.

„Takže kuře,“ zopakovala Jenny.

Tatínek byl mrtvý. Jaký by měla důvod pokusit se oživit vztah, který na tom byl stejně?

Rozvod nabyl platnosti během několika týdnů, protože Jenny stále popisovala všechno. Viktor se domníval, že to dělá z hlouposti. Pravdou bylo, že se ho hlavně chtěla zbavit. Utéct pryč.

Dostala, co chtěla. A přesto ne. Po celoživotním dřímání se jednoho dne probudila v garsonce v Bollmoře a nevladila o moc víc než padesát öre a šaty, které měla na sobě.

Jenny však nebyla tak bez vůle, jak se Viktor domníval. Velmi záhy si v životě vybrala za společnost v první řadě umění, lidi až v té druhé, kdyby jí zbýval čas. A Viktor a okolnosti se postarali o to, že nezbýval.

Byla pravda, že se především starala o starého tatínka a hned po něm o sklepní archiv. Mezi složkami a dokumenty tam dole však

nebyla sama. V malé knihovně měla přátele jako Franze Kafku a Augusta Strindberga a zdi polepila levnými papírovými kopiemi děl Vincenta van Gogha, Maxe Beckmanna, Isaaca Grünewalda, Marca Chagalla, Ernsta Ludwiga Kirchnera, Irmu Sternové a několika dalších ve skutečné velikosti.

Obklopená umělci sama malovala oleje. Šlo jí to tak špatně, že se každý den víc a víc utvrzovala v tom, jací géniové její přátelé byli. Archivářka Jenny malovala, a když byla hotová, posoudila výsledek kritička umění Jenny. Byl to vcelku příjemný život. Tam, ve sklepech bez oken, byla šťastná ve svém neštěstí. V tom cítila sounáležitost s přítelem Kafkou, který se ovšem domníval, že nemá nic společného ani sám se sebou.

Občas přemýšlela o tom, jak se může spokojit s takovým málem. Na internetu hledala odpovědi a možné styčné body mezi sebou a génií. Nedokázala si přivodit psychické onemocnění jako Munch (který zobrazoval své úzkosti), Goya (který trpěl halucinacemi) nebo Chalepas (který nejprve tvořil sochy, a pak to, co právě vysochal, rozmlátil), ovšem nějakou „neuropsychiatrickou poruchu“ nebylo možné vyloučit. To by pak stačilo.

Nicméně ani krajně eventuální porucha čehokoli jí nebránila v tom, aby zjistila, že si jí začíná všimnat pan zástupce. A že milovaný tatínek jejich vztah podporuje. Viktor byl podstatně starší a zdálo se, že ani za mák nerozumí modernistickému světu, který pro ni znamenal všechno. Tatínek si ho ale vybral a měl zajistit budoucnost obchodu s uměním. Otce nikdy ani nenapadlo, že by na to mohla stačit Jenny sama. Ještě nedávno byla malá holka. Teď je z ní mladá žena, a nic moc víc.

Mimochodem, co je to láska? Kromě té k věčně žijícím, a přesto žalostně mrtvým modernistům.

Když ji požádal o ruku, souhlasila. Nebo jestli to byl tatínek? Ona to tiše stvrdila přikývnutím.

Před úředníkem na radnici kvůli tatínkovi přece jen řekla to, co řekla. Protože vůči novomanželovi nedokázala chovat žádné vřelé city, to poslední, po čem toužila, byly nadcházející manželské povinnosti. Že na ně vůbec nedošlo, bylo sice divné, ale jí to náramně vyhovovalo. Jestli by se před někým s radostí svlékla, pak před Ernstem Ludwigem Kirchnerem. Tak ráda by byla Marzellou z obrazu v Muzeu moderního umění ve Stockholmu. Nebo jednou z pěti nahých koupajících se žen v Brücke-Museum v Berlíně.